

NT2-CAHIER

MUZIEK MAKEN IN DE LES

Met liedjes en riedels de uitspraak en intonatie
van uw (alfa) NT2-cursisten verbeteren

Dirk Eggermont

Boom

VOORWOORD

De gekozen liedjes en riedels in dit NT2-cahier werden door een aantal collega's en mijzelf door de jaren heen uitgetoetst in de Vlaamse basiseducatie. Deze eigen creaties zijn dus in eerste instantie bedoeld voor alfa-NT2-cursisten, dat wil zeggen: laaggeletterde, zeer laagopgeleide volwassen anderstaligen. Maar op trefdagen voor NT2-docenten, tijdens workshops over dit thema en via reacties op artikelen in het tijdschrift LES kon ik merken dat muziek maken in de klas ook herkenbaar is voor docenten die taalklassen hebben vol hoger opgeleide cursisten. Natuurlijk zal het door mij gebruikte lesmateriaal een minder 'schriftelijk' karakter hebben, en daardoor meer visuele ondersteuning bevatten. Bij elk liedje vindt de lezer een niveau-aanduiding, dit is slechts een richtlijn voor de mondelinge en schriftelijke taken. Elke docent mag daarbij niet uit het oog verliezen dat alfacursisten vaak mondeling sterker uit de hoek komen, terwijl ze op het vlak van schriftelijke vaardigheden zwakker scoren.

Ik leerde als jonge muzikant en NT2-docent in het begin van de jaren tachtig het werk van Carolyn Graham kennen via haar 'Turn of the Century Songbook' ('The sounds and structures of English set to the music of favorite American songs'). Zo kwam ik in de wereld van de 'jazz chant' of taalriedel terecht: dat is volgens Graham 'een ritmische uiting van natuurlijk taalgebruik, die het ritme van gesproken Amerikaans-Engels koppelt aan ritmes van traditionele Amerikaanse jazz'. Het ritme, de intonatie, de klemtonen, het moet allemaal een imitatie of replica zijn van wat een 'educated native speaker' gebruikt tijdens een alledaagse conversatie.¹

In dit cahier staan zowel taalriedels als liedjes. Steeds is het ritme de basis, en dit is gekoppeld 'to the brain and to the memory'. In de rechterhelft van onze hersenen werken de melodie, het ritme en de veelvuldige herhaling van tekst- en muziekpatronen in op ons geheugen. Alledaags taalgebruik en sociale routines blijven daar dan veel langer hangen.

Naast het inoefenen van intonatie en uitspraak gaat het ook om het inslijpen van grammaticale structuren, sociale routines en idiomen.

¹ Zie ook 'Creating Chants and Songs' van Carolyn Graham (Oxford University Press, 2006) of geef haar naam eens op als zoekterm op YouTube, zie bijv. 'Teaching Jazz Chants' (www.youtube.com/watch?reload=9&v=R_nPUuPryCs) en 'Teaching English with the jazz chants' (www.youtube.com/watch?v=sotUp32mpOI).

Bij deze inleiding mag ik niet vergeten om ook Woody Guthrie als inspiratiebron te vermelden: zijn simpele volksliedjes, die dikwijls voor kinderen een educatief karakter hadden, brachten de Vlaamse muzikale 'duizendpoot' Jan De Smet op het idee om een plaat voor kleuters te maken. Het zijn universele songs die tegelijk ontspannend en grappig, maar ook heel herkenbaar en leerrijk zijn voor het jonge kind.

Muziek is een ideale drager of transmitter van emotie en persoonlijke ideeën. En dat spreekt de anderstalige cursisten in een (alfa) NT2-klas enorm aan. Op die manier worden gevoelens voor hen ook in het Nederlands tastbaar. Hierbij mogen we niet vergeten dat sommige cursisten uit landen zijn gevlucht waar muziek of dansen verboden is. Denk aan Irak, Syrië of Afghanistan.

Muziek in de klas moet ten slotte ook entertainment zijn. Het kan een belangrijke 'energizer' zijn om de cursisten te verleiden tot zelf zingen en muziek maken. Bovenal is een enthousiaste docent nodig: als deze er niet zelf voor 100% voor gaat, komt het ook niet over bij de cursisten, en dan zullen ze ook niet geneigd zijn om te gaan zingen of riedelen.

Dirk Eggermont
Geraardsbergen, 2019

INHOUD

Inleiding	9
Muziek als ‘energizer’: ‘let’s get started!’	13
Liedje: In mijn huis	18
Het is slecht weer vandaag! / Het is mooi weer vandaag!	23
Het is tijd!	28
(Het lied van) Fatima Tas	32
De excuseer-mij-rap	36
Hoe ga jij naar school?	40
Mien en haar wasmachine	45
Doe de groetjes aan Klaar!	49
Hallo, met Mark!	52
Het bus-lied	56

 Op www.nt2school.nl vind je:

- printbare versie liedtekst/riedel
- audiotracks (met zang en instrumentaal)
- ritmetracks
- akkoordenschema's
- werkbladen
- links naar de filmpjes

INLEIDING

In elk hoofdstuk wordt een liedje of riedel gepresenteerd, waarvan telkens twee versies werden gemaakt: een gezongen of geriedelde versie (een voorbeeld) en een instrumentale versie waarop de cursisten vrij kunnen riedelen of zingen. Het kan dan een soort karaoke zijn of echt een zelf geïmproviseerde versie.

Bij elk lied horen ook twee korte ritmetracks (ook weer een geriedelde versie als voorbeeld en een 'karaoke' variant). Het zijn 'frasen' uit de liedtekst die qua grammatica of woordenschat wat meer aandacht verdienen. Deze ritmische tracks zijn handig voor docenten die niet zo muzikaal onderlegd zijn. Dan hebben ze een solide ritmische basis voor hun oefeningen. Ten slotte werden zoveel mogelijk YouTube-filmpjes bij elk liedje gemaakt: het zijn een soort 'slide shows' met de liedjesteksten als ondertiteling.

Er is zo veel mogelijk gezorgd voor een variatie in liedjes of riedels, want je moet er als docent allerlei kanten mee uit kunnen. Ook is er steeds aandacht voor de link met de leefwereld van de cursisten. Ze worden bij de muziek betrokken door zelf flarden liedjestekst te verzinnen of door zelf iets te gaan opzoeken bij de liedjes.

Er zijn liedjes waarin gefocust wordt op een bepaalde formulering van gevoelens, beleving of meningen, zoals bij *In mijn huis*. Of de liedjes over weersituaties *Mooi weer vandaag* en *Slecht weer vandaag*: hier worden niet alleen weertypes herhaald, maar gaat het ook over wat je doet bij goed of slecht weer. Andere riedels zijn eerder bedoeld als 'energizer', korte activiteiten soms aan het begin van een les of als je met je cursisten graag wil genieten van een goed groepsgevoel. Dat is het geval bij *Kom mee naar de klas* en *Wie is de beste van de klas?*

(*Het lied van*) *Fatima Tas* herhaalt herkenbare instructies uit de beginklassen of -modules van het alfa-traject. *Het bus – lied* is gewoon een heel eenvoudig 'teliëdje' waar bij cursisten leren rijmen met telwoorden. De rijmpjes kunnen ze ook zelf verzinnen. Leuk om samen met je kinderen te zingen, of om te neuriën in de bus of tram op weg naar huis!

Soms gaat het ook over het inoefenen van een bepaalde taaltaak zoals bij *De excuuseer-mij-rap*: wat moet je zeggen als je niet kunt ingaan op een verzoek of uitnodiging? 'Ga je mee naar de cinema?' 'Sorry, dat gaat niet, ik moet naar de tandarts!' Of een

riedel als *Hallo, met Mark!*, die cursisten helpt bij het houden van toch wel moeilijke telefoongesprekjes. Maar ook bij sociale routines tijdens dergelijke gesprekken, zoals hulp vragen aan een vriend of iets daarover afspreken met een aantal typisch Vlaamse uitdrukkingen zoals: ‘Da’s geen probleem, jong!’ *Doe de groetjes aan Klaar!* ondersteunt de taaltaak ‘afscheid nemen’ en daarbij de groetjes doen aan iemand anders.

Informatie vragen of geven komt al in de eerste modules binnen het alfa-NT2-traject voor. *Hoe ga jij naar school?* behandelt een moeilijke vraag voor sommige alfacursisten, een ‘hoe-vraag’ die eigenlijk heel snel aan beginnende taalleerders wordt gesteld, dikwijls al bij de intake: ‘Hoe kom jij naar school?’ Bij het antwoord sluipen er ook vaak wat idiomatische onregelmatigheden in, zoals: je gaat met de fiets of met de bus of tram, maar je gaat ook TE voet. Veel cursisten volharden dan met te zeggen: ‘Ik ga met de voet!’

Het liedje *Het is tijd!* heeft dan weer de allure van een ‘grammar chant’ of ‘grammar song’ zoals dat heet bij Carolyn Graham. De cursisten leren al zingend of riedelend dat je de constructie ‘Het is tijd OM ...’ laat volgen door ‘te + een infinitief-vorm van een werkwoord’. En een structuur zoals ‘Het is tijd VOOR ...’ wordt aangevuld met een passend substantief: ‘Het is tijd voor muziek!’

Mien en haar wasmachine zit in hetzelfde straatje: het is trouwens een eigen vertaling en bewerking van Grahams ‘The Washing Machine Song’. Net als in de ‘Amerikaanse’ versie kan het hier gaan over het inoefenen van het beantwoorden van vragen in de voltooid tegenwoordige tijd (v.t.t.): ‘Heb je Mien gezien met haar wasmachine?’, ‘Heb je dat gehoord?’. En Graham voegt er ook nog een opdracht aan toe waarbij de cursisten een mening moeten formuleren bij een bepaalde dagelijkse handeling: ‘Ze staat ‘s morgens op om een uur of tien’. Cursisten kunnen dan reageren met: ‘Amai, da’s laat!’

Voor de volledigheid vermelden we ten slotte dat bij elk lied en elke riedel een liedjes-tekst hoort met eventueel ook de passende toonaard en gitaar- of piano-akkoorden. En uiteraard ook een aantal werkbladen met schriftelijke opdrachten. Net zoals dat geldt voor de audiotracks vind je die allemaal op www.nt2school.nl. Met de code voor in dit boek kan het materiaal gedownload worden. (Alfa)docenten moeten misschien wel even vooraf bekijken of deze schriftelijke oefeningen niet te moeilijk zijn voor hun cursisten. Het komt immers vaak voor dat (alfa)cursisten op mondeling vlak sterker uit de hoek komen dan op schriftelijk gebied.

Docenten zullen opmerken dat in dit cahier een opbouw wordt gehanteerd van receptief naar productief, volgens de oefeningentypologie van Neuner, het zogenaamde ABCD-model.² Het betekent ook dat in de les eerst meer gesloten opdrachten worden aangeboden, gevolgd door meer ‘open’ taken, dat wil zeggen: oefeningen waarbij meer creativiteit of actie van de cursisten wordt verwacht.

Ten slotte nog even dit: sommige docenten zullen het wat eng vinden om te zingen of muziek te spelen in hun klas, omdat ze bijvoorbeeld vals zingen of niet zo vlot gitaar of piano kunnen spelen. Veel collega's vertellen mij dat het vooral belangrijk is om muziek enthousiast en vol overgave te brengen, want dat is wat cursisten over de streep trekt: een docent die daar als een volleerde entertainer staat te riedelen en te swingen.

² Zie voor de oefeningentypologie van Neuner bijvoorbeeld www.teaching-matters.nl/de-oefeningentypologie-van-neuner/.